

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Bakalářská práce

**Formy uplatňování výdajů u osob samostatně výdělečně
činných**

Šimon Patočka

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Šimon Patočka

Ekonomika a management

Název práce

Formy uplatňování výdajů u osob samostatně výdělečně činných

Název anglicky

Expense Deduction Forms for Self-Employed Persons

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy jednotlivých forem uplatňování výdajů zhodnotit celkovou výši odvodů u vybraných subjektů OSVČ a poté navrhnout možná řešení související s danou problematikou.

Metodika

Teoretická východiska budou zpracována na základě kompilace poznatků získaných z odborné literatury, příslušných právních předpisů a dalších relevantních zdrojů se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti.

Na základě analýzy daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti a konkrétních výpočtů zaměřených na stanovení základu daně v souvislosti s jednotlivými formami uplatnění výdajů bude provedeno vyhodnocení daňové povinnosti vybraných daňových subjektů a následně budou navržena možná řešení související s danou problematikou.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

fyzická osoba, poplatník, příjem, výdaj, základ daně, daňová evidence, výdajový paušál, paušální daň, sleva na dani

Doporučené zdroje informací

DĚRGEL, Martin, 2023. Daňové a nedaňové výdaje A-Z pro rok 2023. Český Těšín: Poradce. ISBN 978-80-7365-484-9.

DUŠEK, Jiří a Jaroslav SEDLÁČEK, 2023. Daňová evidence podnikatelů 2023. Dvacáté vydání. Praha: Grada Publishing. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-3986-6.

HNÁTEK, Miloslav, 2023. Zcela legální daňové triky 2023. 7. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-907398-8-8.

KRAJEWSKA, Anna a Piotr KRAJEWSKI, 2021. Taxation of the Self-employed in Poland and other EU Countries – a Comparative Analysis. Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe [online]. 24(2), 69-85 [cit. 2023-04-30]. ISSN 2082-6737. Dostupné z: doi:10.18778/1508-2008.24.12

MARKOVÁ, Hana, 2023. Daňové zákony 2023: úplná znění platná k 1.1.2023. 34. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0023-1.

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ, 2022. Daně v podnikání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-359-3.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Gabriela Kukalová, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Formy uplatňování výdajů u osob samostatně výdělečně činných" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. 3. 2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Gabriele Kukulové, Ph.D., MBA za její odborné vedení práce, vstřícnost, trpělivost a profesionalitu. Velmi si vážím pevně daného harmonogramu společně s neobvyklým množstvím informací. Dále bych rád touto cestou poděkoval PhDr. Lence Peškové, DiS. za poskytnutí konzultačně-rešeršní služby, Ing. Milanovi Benovi, CSc. a Mgr. Jakobovi Pourovi, Ph.D., MBA za věcné připomínky.

Formy uplatňování výdajů u osob samostatně výdělečně činných

Abstrakt

Cílem této závěrečné práce je porovnat výši celkových odvodů tří modelově stanovených osob samostatně výdělečně činných. Zaměřuje se na dostupné formy uplatňování výdajů a volbu té nejvýhodnější formy pro podnikatele, s ohledem na optimalizaci celkových odvodů. Teoretická část práce obsahuje základní soubor znalostí ohledně daňového systému v České republice, princip fungování jako osoba samostatně výdělečně činná, jejich podnikání na základě živnosti a přehled povinných plateb se stanovením pravidel pro jejich případnou optimalizaci. V analytické části závěrečné práce je vypočítán celkový odvod všech tří modelových osob samostatně výdělečně činných, s přihlédnutím na různorodost aspektů jejich podnikání a podmínky pro optimalizaci jejich celkových odvodů. Závěr analytické části porovnává celkové odvody všech tří modelových osob, napříč všemi formami uplatňování výdajů.

Klíčová slova: fyzická osoba, OSVČ, příjmy, výdaje, poplatník, daň, vyměřovací základ, živnost, zdravotní pojištění, sociální pojištění

Expense Deduction Forms for Self-Employed Persons

Abstract

The aim of this thesis is to compare the total contributions of three examples of self-employed persons. It focuses on the available forms of claiming expenses and the choice of the most advantageous form for the entrepreneur, with a view of optimising the total levy. The theoretical part of the thesis contains a basic set of knowledge regarding the tax system in the Czech Republic, the principle of functioning as a self-employed person, their business based on a trade and an overview of mandatory payments with the determination of rules for their possible optimization. In the analytical part of the thesis, the total levy of all three model self-employed persons is calculated, considering the diversity of aspects of their business and the conditions for optimising their total levies. The conclusion of the analytical part compares the total levy of all three model persons, across all forms of claiming expenses.

Keywords: natural person, self-employed person, income, expenses, taxpayer, tax, assessment base, trade, health insurance, social insurance

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	12
3 Teoretická východiska	17
3.1 Daně.....	17
3.1.1 Přímé a nepřímé daně.....	18
3.1.2 Daňová soustava ČR.....	19
3.2 Osoba samostatně výdělečně činná.....	20
3.2.1 Živnostenské oprávnění.....	20
3.2.2 Příjmy a výdaje.....	21
3.2.3 Daňová evidence a účetnictví.....	21
3.3 Platby osob samostatně výdělečně činných.....	22
3.3.1 Daň z příjmů fyzických osob.....	23
3.3.2 Veřejné zdravotní pojištění.....	24
3.3.3 Pojistné na sociální zabezpečení.....	25
3.3.4 Daň z přidané hodnoty (DPH).....	26
3.4 Formy uplatňování výdajů u OSVČ.....	27
3.4.1 Výdaje skutečně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů.....	27
3.4.2 Výdaje procentem z příjmů.....	28
3.4.3 Poplatník v paušálním režimu.....	29
3.5 Platby záloh samostatně výdělečně činných.....	31
3.5.1 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob.....	31
3.5.2 Zálohy na veřejné zdravotní pojištění.....	32
3.5.3 Zálohy na pojistné na sociální zabezpečení.....	32
3.6 Změny pro OSVČ na základě konsolidačního balíčku.....	32
4 Analytická část práce	34
4.1 OSVČ č. 1 – Podnikání na základě zvláštních předpisů.....	34
4.1.1 Skutečně vynaložené výdaje.....	34
4.1.2 Výdaje procentem z příjmů.....	35
4.1.3 Poplatník v paušálním režimu.....	37
4.2 OSVČ č. 2 – Podnikání na základě živnosti volné, vázané nebo koncesované.....	37
4.2.1 Skutečně vynaložené výdaje.....	37
4.2.2 Výdaje procentem z příjmů.....	38
4.2.3 Poplatník v paušálním režimu.....	40
4.3 OSVČ č. 3 – Podnikání na základě ohlašovací živnosti řemeslné.....	40

4.3.1	Skutečně vynaložené výdaje.....	40
4.3.2	Výdaje procentem z příjmů	42
4.3.3	Poplatník v paušálním režimu	43
5	Zhodnocení a doporučení.....	44
5.1	Zhodnocení forem uplatňování výdajů u OSVČ	44
5.1.1	OSVČ č. 1.....	44
5.1.2	OSVČ č. 2.....	45
5.1.3	OSVČ č. 3.....	46
6	Závěr	48
7	Seznam použitých zdrojů	50
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	54
8.1	Seznam obrázků	54
8.2	Seznam tabulek	54
8.3	Seznam grafů	55
8.4	Seznam použitých zkratk	55

1 Úvod

Osoby samostatně výdělečně činné (dále také jen OSVČ) tvoří významnou část ekonomicky aktivního obyvatelstva České republiky. Každý rok se nemalé množství lidí rozhodne, že opustí zaměstnanecký pracovněprávní vztah a začne vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

I přesto, že počet OSVČ v České republice neroste lineárně, má v průběhu let spíše vzestupný trend. U začínajících podnikatelů začíná nový způsob fungování a jsou si často velmi dobře vědomi, že na sebe přenášejí nové povinnosti a rizika, které jako zaměstnanci nemuseli nikdy řešit.

Stát proto OSVČ nabízí různé formy uplatňování výdajů. Ti si tak můžou optimalizovat výši svých celkových odvodů. Zaměstnancům to může přijít nespravedlivé. Ti totiž mají oproti živnostníkům velmi omezenou možnost optimalizovat. Je však třeba si uvědomit, že zaměstnancům nevznikají v souvislosti s výkonem zaměstnání téměř žádné náklady.

Každý živnostník by si tedy měl na začátku důkladně promyslet jednotlivé aspekty svého podnikání. Měl by si stanovit, co vše bude zdrojem jeho příjmů a jaké náklady bude muset vynaložit, aby si daný zdroj příjmu vytvořil a udržel. K dispozici jsou sice formy uplatňování výdajů, které nevyžadují přípravu na začátku podnikání, ale podnikatel poté může zjistit, že státu odvedl více, než bylo třeba. Změnit formu uplatňování výdajů může živnostník, po splnění určitých povinností, vždy.

Nakonec by si podnikatelé měli uvědomit, že účetní poradci jsou také pouze lidé se svými silnými a slabými stránkami. Je proto vhodné být obeznámen, kterými životními situacemi si může podnikatel snížit výši svých celkových odvodů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy jednotlivých forem uplatňování výdajů zhodnotit celkovou výši odvodů u vybraných subjektů OSVČ a poté navrhnout možná řešení související s danou problematikou.

2.2 Metodika

Teoretická východiska vychází z jednotlivých relevantních zákonů, příspěvků relevantních státních institucí (jako např. Finanční správa ČR, zdravotní pojišťovny, Česká správa sociálního zabezpečení, ministerstva), příspěvků účetních kanceláří a knižních zdrojů zaměřené na podnikání ve vztahu k odvodům. Práce se zabývá prvky živnostenského podnikání, platbami osob samostatně výdělečně činných a jednotlivými formami uplatňování výdajů a zohledňuje právní stav k 31. 12. 2023.

V rámci vlastní práce je porovnávána výše celkových odvodů tří modelových osob samostatně výdělečně činných. Každá z těchto osob vykonává odlišný typ živnosti.

Odlišnost má vliv na následující aspekty:

- předpoklad výše skutečných výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů,
- výši výdajů procentem z příjmů, které může OSVČ uplatnit, na základě provozované živnosti,
- odlišná pravidla pro zvolení či spád do konkrétního pásma poplatníka v paušálním režimu.

U každé z těchto osob je počítáno s 2 variantami. Při první variantě je OSVČ bezdětný, v případě druhé varianty má 2 vyživované děti. Výše celkových odvodů je porovnávána napříč všemi formami uplatňování výdajů, kterými může OSVČ tuto výši optimalizovat.

Společným znakem pro všechny osoby je podnikání na hlavní činnost a platba soukromého životního pojištění v takové výši, aby si mohly uplatnit maximální odpočet ze základu daně

– 24 000 Kč. Odčitatelné položky mají vliv na výpočet daně z příjmů fyzických osob v případě uplatnění forem výdajů procentem z příjmů a skutečných výdajů. Poplatník v paušálním režimu nemá možnost využít žádnou z odčitatelných položek. Dále nemá možnost využít různé slevy na dani, a to včetně základní slevy na poplatníka daně z příjmů fyzických osob.

První osoba samostatně výdělečně činná podniká na základě zvláštních předpisů. Tento modelový podnikatel má roční úhrn příjmů ve výši 500 000 Kč. Jedná se o částku, která je analogií k průměrné hrubé měsíční nominální mzdě za 1. čtvrtletí roku 2023, přepočtená na roční hrubou mzdu, zaokrouhlena na celé desetitisíce nahoru. Průměrná hrubá nominální měsíční mzda za 1. čtvrtletí roku 2023 činila 41 265 Kč (ČSÚ, 2023).

Druhá osoba samostatně výdělečně činná podniká na základě živnosti, která není ohlašovací živností řemeslnou. Má roční úhrn příjmů ve výši 1 200 000 Kč. Přepočteno na měsíce, podnikatel vydělává 100 000 Kč měsíčně.

Třetí OSVČ podniká na základě ohlašovací živnosti řemeslné. Poslední z modelových podnikatelů dosáhl ročního úhrnu příjmů ve výši 900 000 Kč.

Pro výpočet celkového odvodu OSVČ v případě formy skutečně vynaložených výdajů bude použita tabulka následujícího formátu:

Tabulka 1 Formát tabulky – Skutečně vynaložené výdaje

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů		
Skutečné výdaje		
Odčitatelné položky		
Základ daně		
Vyměřovací základ na ZP		
Vyměřovací základ na SP		
Odvody ZP		
Odvody SP		
Odvody daně z příjmů před slevami		
Základní sleva na poplatníka		
Daňové zvýhodnění na 1. dítě		
Daňové zvýhodnění na 2. dítě		
Odvody daně z příjmů po slevách		
Celkový odvod		

Zdroj: vlastní zpracování

Jednotlivé položky se stanoví, na základě příslušných zákonů (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů; Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění; Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění), následujícím způsobem:

- roční úhrn příjmů – skutečná výše,
- skutečné výdaje – skutečná výše,
- odčitatelné položky – maximální odpočet ze základu daně za platbu soukromého životního pojištění (24 000 Kč),
- základ daně – od ročního úhrnu příjmů se odečte výše skutečných výdajů a odčitatelné položky,
- vyměřovací základ na ZP – 50 % ze základu daně bez odčitatelných položek (minimální výše ročního vyměřovacího základu pro rok 2023 činí 241 944 Kč),
- vyměřovací základ na SP – 50 % ze základu daně bez odčitatelných položek (minimální výše ročního vyměřovacího základu pro rok 2023 činí 120 972 Kč),
- odvody ZP – 13,5 % z vyměřovacího základu na ZP,
- odvody SP – 29,2 % z vyměřovacího základu na SP,
- odvody daně z příjmů před slevami – 15 % ze základu daně,

- základní sleva na poplatníka – 30 840 Kč (výše základní slevy na poplatníka za zdaňovací období),
- daňové zvýhodnění na 1. dítě – 15 204 Kč,
- daňové zvýhodnění na 2. dítě – 22 320 Kč,
- odvody daně z příjmů po slevách – od odvodů z daně příjmů před slevami se odečtou nejdříve veškeré daňové slevy a poté daňové zvýhodnění na dítě (v tomto případě se základní sleva na poplatníka odečte maximálně do skutečné výše daňové povinnosti, zatímco daňové zvýhodnění na dítě může fungovat jako daňový bonus),
- Celkový odvod – součet odvodů daně z příjmů po slevách, odvodů ZP a odvodů ZP.

Pro výpočet celkového odvodu OSVČ v případě formy výdajů procentem z příjmů bude použita tabulka následujícího formátu:

Tabulka 2 Formát tabulky – Výdaje procentem z příjmů

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhm příjmů		
Výdaje procentem z příjmů		
Odčitatelné položky		
Základ daně		
Vyměřovací základ na ZP		
Vyměřovací základ na SP		
Odvody ZP		
Odvody SP		
Odvody daně z příjmů před slevami		
Základní sleva na poplatníka		
Daňové zvýhodnění na 1. dítě		
Daňové zvýhodnění na 2. dítě		
Odvody daně z příjmů po slevách		
Celkový odvod		

Zdroj: vlastní zpracování

Jednotlivé položky jsou stanoveny stejným způsobem, jako v tabulce 1. Rozdílem je položka „Výdaje procentem z příjmů“. Ta se stanoví jako 30 %, 40 %, 60 % nebo 80 % z ročního

úhrnu příjmů. Výběr správné procentuální výše se stanoví na základě § 7, odst. 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Pro výpočet celkového odvodu OSVČ v případě poplatníka v paušálním režimu bude použita tabulka následujícího formátu:

Tabulka 3 Formát tabulky – Poplatník v paušálním režimu

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů		
Roční platba paušální daně		

Zdroj: vlastní zpracování

Jednotlivé položky se stanoví následujícím způsobem:

- roční úhrn příjmů – skutečná výše,
- roční paušální platba daně – Výše měsíční zálohy na paušální daň dle pásma podnikatele vynásobena 12 měsíci.

V rámci výsledků a zhodnocení je porovnána výše celkových odvodů. Vzorcem pro komparaci celkových odvodů je efektivní sazba daní a odvodů, ze které vychází poměr zaplacených odvodů k ročnímu úhrnu příjmů:

$$\text{Efektivní sazba daní a odvodů} = \frac{\text{Celková odvodová povinnost}}{\text{Roční úhrn příjmů}} * 100 (\%) \quad (1)$$

3 Teoretická východiska

3.1 Daně

Podle Kubátové (2018, s. 15) je daň definována „jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní. Daň se pravidelně opakuje v časových intervalech (např. každoroční placení daně z příjmů) nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností“. Podle Kaganové (2023) se v některých státech míra zdanění (např. příjmu) pohybuje až do výše 60 %.

Podle Lipovské (2017, s. 143) vyplývají z platby daní čtyři základní funkce. **Funkce alokační**, při které dochází k přesunu finančních prostředků do oborů s jejich nedostatkem, jako např. školství. **Funkce redistribuční** je velmi podobná funkci alokační. Dochází zde však k přesunu od bohatších občanů k chudším. Pomocí **funkce stabilizační** se stát snaží zmírňovat cyklické výkyvy v ekonomice. Poslední funkcí je **funkce regulační**, kterou se stát snaží ovlivnit chování lidí například uvalením spotřební daně na tabákové výrobky či alkohol.

Daně jsou složeny z řady konstrukčních prvků. Mezi základní konstrukční prvky se řadí (Boháč, 2017, s. 1):

- subjekt daně,
- předmět daně,
- základ daně,
- sazba daně,
- výpočet daně,
- zdaňovací období,
- rozpočtové určení daně.

Podle Profispolečnosti.cz s.r.o. (2017) je subjektem daně fyzická nebo právnická osoba, která je odpovědná za úhradu. Subjekt daně může být poplatníkem nebo plátcem. V případě, že je poplatníkem, zdaňují se příjmy či majetek subjektu daně. Plátcem daně je daňový subjekt, který odvádí správci daně daň vybranou od jiných subjektů daně, případně sraženou

jiným poplatníkům. Předmět daně je definován jako hospodářská skutečnost či událost, na základě které vznikne subjektu daně daňová povinnost.

Základ daně je kvantifikace předmětu daně, na základě které bude stanovena daňová povinnost (Internet Info, s.r.o., 2024a). Sazba daně je definována jako koeficient, pomocí kterého se vypočte daňová povinnost ze základu daně (Internet Info, s.r.o., 2024b). U vybraných daní existuje progresivní sazba daně – při vyšším základu daně dochází ke zvýšení sazby (FinTimes.cz, 2024).

Podle Sagit a.s. (2024) je v rámci určitého zdaňovacího období zjišťována daňová povinnost. Může jít například o kalendářní rok, hospodářský rok, případně jiné mimořádné období. Rozpočtové určení daní stanovuje, do kterého veřejného rozpočtu bude směřovat příslušná daň (Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém učení daní).

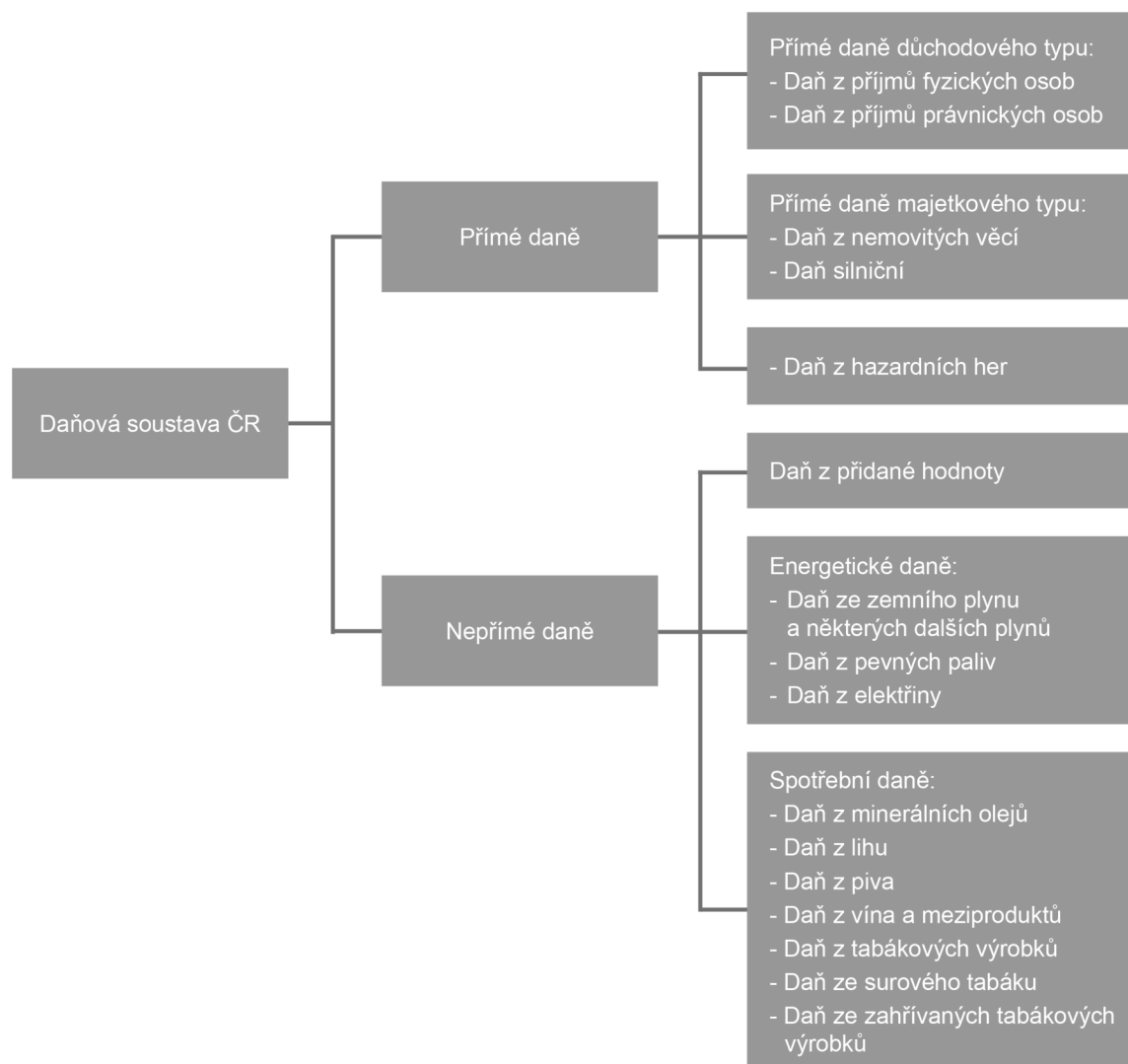
3.1.1 **Přímé a nepřímé daně**

Podle MFČR (2022) se přímé daně zdaňují v okamžiku vzniku zdanitelných příjmů. Kategorie přímých daní má jedinečnou vlastnost, při které není možné přenést daňovou povinnost na jinou osobu. Přímé daně jsou rozdělené do 3 skupin dle předmětu daně. Důchodové daně se vztahují k příjmům fyzických a právnických osob, při kterém jejich příjmy zdaňují. Majetkové daně zasahují do majetku, který není příjmem, a mohou zahrnovat movitý i nemovitý majetek. Jedním z příkladů majetkové daně je daň z nemovitých věcí. V případě, že se nejedná o důchodovou či majetkovou daň, jedná se o ostatní přímé daně. Například daň silniční nebo daň z hazardních her. Podle MFČR (2022) se na rozdíl od přímých daní u nepřímých daní zdaňují příjmy až v okamžiku jejich upotřebení. Klíčovou vlastností nepřímých daní je mimo jiné to, že osoba, která nakonec dani podléhá, je odlišná od osoby, která nese ekonomické dopady daně. Nepřímé daně se uvalují na spotřebu a hradí je výrobce nebo prodejce dle jeho vlastní produkce nebo prodeje. Subjekt daně má možnost přenést daň až na konečného spotřebitele, a to přes cenu produktů subjektu daně. Nepřímé daně lze rozdělit na dvě hlavní kategorie – všeobecné a selektivní daně. Všeobecné daně, někdy také nazývané jako univerzální daně, se týkají všech druhů zboží, služeb či plnění, které jsou výslovně vyjmenované. Příkladem všeobecné daně je daň z přidané hodnoty. Selektivní daně se vztahují pouze na určité druhy zboží, služeb či plnění výslovně jmenovaných. V kontextu selektivních daní jde například o spotřební či energetické daně.

3.1.2 Daňová soustava ČR

V České republice platí aktuálně následující daňová soustava:

Obrázek 1 Daňová soustava ČR

Zdroj: FS ČR (2023a)

3.2 Osoba samostatně výdělečně činná

Za osobu samostatně výdělečně činnou (dále také jen OSVČ) považuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, fyzickou osobu podnikající, která na základě živnostenského či jiného oprávnění vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost, přičemž hlavním předpokladem je výkon této činnosti soustavně za účelem dosažení zisku.

Samostatná výdělečná činnost se dělí, pro účely sociálního a zdravotního pojištění, na hlavní a vedlejší. Podnikatel vykonává vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v případech, že (Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění):

- souběžně s podnikáním vykonává zaměstnání,
- má nárok na invalidní či starobní důchod,
- souběžně s podnikáním pobírá rodičovský příspěvek,
- souběžně s podnikáním studuje (nejdéle do 26 let).

Osoby samostatně výdělečně činné tvoří významnou část ekonomicky aktivního obyvatelstva. Dle Krajewské (2021) tvořily OSVČ v České republice v roce 2019 podíl ve výši 16,8 % z celkové zaměstnanosti.

3.2.1 Živnostenské oprávnění

Jak uvádí zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, fyzická osoba získává možnost podnikat na základě živnostenského oprávnění. Mezi základní podmínky k jeho získání se řadí splnění podmínky plné svéprávnosti a bezúhonnosti. Bezúhonnost zde není myšlena v jejím absolutním významu. Fyzická osoba se nepovažuje za bezúhonnou v případě, že „byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena“ (Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Živnostenské oprávnění získává fyzická osoba u ohlašovacích živností dnem ohlášení, u koncesovaných živností dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese.

Živnost ohlašovací

Jak uvádí zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, živnost ohlašovací se dělí na živnost řemeslnou, vázanou a volnou. Na volnou živnost není stanovena žádná podmínka odborné způsobilosti. Na vázanou a řemeslnou živnost se vztahují podmínky dle konkrétního předmětu podnikání. Může se jednat např. o ukončení vybraného stupně vzdělání, uznání odborné kvalifikace, získání profesních kvalifikací či prokázání odborné způsobilosti.

Živnost koncesovaná

Jak uvádí zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, mezi živnostmi koncesovanými se řadí např. výroba alkoholických nápojů, zbraní, výbušnin či pohonných hmot. Každá z koncesovaných žádostí má dle přílohy č. 3 k tomuto zákonu ustanoven orgán státní správy, který rozhoduje o udělení koncese, a to na základě požadovaných odborných a jiných zvláštních způsobilostí podle § 27 odst. 1 a 2 a ostatních podmínek podle § 27 odst. 3, mezi které se řadí např. spolehlivost podnikatele nebo bezúhonnost všech zaměstnanců.

3.2.2 Příjmy a výdaje

Mezi podnikatelovy příjmy se řadí veškeré příjmy uvedené v § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. V souvislosti s OSVČ především „*příjmy ze živnostenského podnikání, příjem z jiného podnikání nevedeného v písmenech a) a b), ke kterému je potřeba podnikatelské oprávnění*“ (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů).

Dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, se mezi podnikatelovy výdaje řadí pouze výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Jinými slovy výdaje související s podnikáním.

3.2.3 Daňová evidence a účetnictví

Podle Pokorné (2023) existují dvě formy evidence a zdanění příjmů – daňová evidence a účetnictví.

Daňová evidence

Podle Nigrina (2020) se v daňové evidenci, dříve známé jako jednoduché účetnictví, zachycují pouze peněžní toky, které souvisejí s podnikáním, a stav majetku a dluhů podnikatele na konci zdaňovacího období. Výslovně není stanovena ani forma vedení daňové evidence, pouze povinnost uchovávat daňovou evidenci za všechna zdaňovací období, pro které neskončila lhůta pro vyměření daně stanovená zákonem o daních z příjmů či jiným právním předpisem.

Daňovou evidenci můžou vést všechny OSVČ při splnění následujících podmínek (Dušek a kol., 2023, s. 8):

- nedisponují obratem větším než 25 mil. Kč za rok dle zákona o DPH,
- nemají povinnost vést účetnictví na základě zvláštního zákona,
- nerozhodnou se dobrovolně vést účetnictví,
- nejsou jako fyzické osoby zapsány v obchodním rejstříku.

Účetnictví

V případě nesplnění některé z podmínek výše je OSVČ povinna vést podvojně účetnictví. Podvojně účetnictví má již stanovenou formu, jakou má být vedeno, a to podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Podle Jake&James (2023) se vedení účetnictví v praxi neobejde bez spolupráce s účetní společností a v případě, že podnikatel splňuje podmínky pro vedení daňové evidence, nedoporučuje se na podvojně účetnictví přecházet.

3.3 Platby osob samostatně výdělečně činných

Podle Preusse (2022), v případě samostatně výdělečné činnosti generuje podnikatel na základě podnikatelské činnosti příjmy, ze kterých je potřeba dodatečně bez ohledu na zvolenou formu uplatňování výdajů odvést povinné, příp. dobrovolné odvody státu. V případě, že podnikatel nevyužije institut paušální daně, stanoví se výše odvodů na základě výše vyměřovacího základu, respektive výše základu daně.

3.3.1 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob (dále také jen DPFO) u samostatně výdělečně činných se řídí § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Tento paragraf definuje příjmy ze samostatné činnosti. Základem daně jsou u fyzických osob podnikajících příjmy ze živnostenského oprávnění snížené o výdaje. Výše sazby daně činí 15 % ze základu daně zaokrouhleného na celé sto Kč dolů, maximálně však do 48násobku průměrné mzdy. V případě překročení této hranice se veškeré příjmy nad stanovenou hranicí zdaňují 23 % části základu daně.

Podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, lze od základu daně odečíst nezdanitelné části základu daně (známé jako odčitatelné položky). V tabulce 4 jsou uvedeny názvy jednotlivých odčitatelných položek a jejich maximální uplatnitelná výše.

Tabulka 4 Druhy odpočtů a jejich maximální výše pro rok 2023

Druh odpočtu	Maximální odpočet ze základu daně
Bezüplatná plnění ve formě darů	30 % ze základu daně
Úroky z úvěrů na financování bytové potřeby	300 000 Kč
Příspěvek na penzijní připojištění	24 000 Kč
Pojistné na soukromé životní pojištění	24 000 Kč
Členské příspěvky zaplacené odborové organizaci	1,5 % zdanitelných příjmů nebo 3000 Kč
Úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání	10 000 Kč, pro ZTP 13 000 Kč nebo 15 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, Seyfor, a. s. (2023a)

Výsledná daň se vypočte jako výše daně snížená o slevy na dani, které dokáží snížit daňovou povinnost až na 0 Kč. V tabulce 5 jsou uvedeny druhy slevy na dani a jejich roční výše.

Tabulka 5 Druhy slev na dani a jejich výše pro rok 2023

Druh slevy na dani	Výše slevy na dani
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč
Sleva na manžela	24 840 Kč
Základní sleva na invaliditu	2 520 Kč
Rozšířená sleva na invaliditu	5 040 Kč
Sleva na držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč
Sleva na studenta	4 020 Kč
Sleva na umístění dítěte	17 300 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Jednou z dalších položek, kterou lze snížit daňovou povinnost daně z příjmů je daňové zvýhodnění na dítě. Na rozdíl od slev na dani zde může vzniknout daňový bonus, při kterém poplatník daně z příjmů od FS ČR dostane peníze zpět.

Poplatník má nárok na daňové zvýhodnění (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů):

- 15 204 Kč ročně na první dítě,
- 22 320 Kč ročně na druhé dítě,
- 27 840 Kč ročně na třetí a každé další dítě.

Za vyživované dítě se považuje dítě nezletilé, případně zletilé až do dovršení 26 let v případě studia na střední nebo vysoké škole (Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů).

3.3.2 Veřejné zdravotní pojištění

VZP ČR (2023a) definuje veřejné zdravotní pojištění, jako „*druh zákonného pojištění, na jehož základě je plně nebo částečně hrazena zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit jeho zdravotní stav*“.

Jak uvádí zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, výše odvodů pojistného na zdravotní pojištění (dále také jen ZP) se počítá z vyměřovacího základu. Vyměřovacím základem u fyzické osoby podnikající je 50 % daňového základu ze samostatně výdělečné činnosti. Podnikatel je povinný odvést 13,5 % z vyměřovacího základu. Zákon definuje také pojem minimální vyměřovací základ, který činí

„*dvanáctinásobek 50 % průměrné mzdy*“ (Zákon č. 592/1992 Sb. o pojistném na veřejné zdravotní pojištění).

Pokud je pro OSVČ podnikání hlavním zdrojem příjmů, jeho minimální měsíční vyměřovací základ pro rok 2023 je dle OZP (2022) stanoven na 20 162 Kč měsíčně. Pokud si OSVČ na hlavní činnost vydělá méně, zdravotní pojištění odvádí z výše minimálního měsíčního vyměřovacího základu. Existují však výjimky, při kterých OSVČ nemusí dodržet minimální vyměřovací základ (VZP ČR, 2023b):

- je současně zaměstnaný a odvádí pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu pro zaměstnance,
- plátcem pojistného je stát,
- je těžce tělesně, smyslně či mentálně postižený a zároveň je držitelem průkazu ZTP či ZTP/P,
- dosáhl věku pro nárok na starobní důchod, ale nesplňuje podmínky pro jeho přiznání,
- celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku či nejméně o dvě děti do 15 let věku.

3.3.3 Pojistné na sociální zabezpečení

Dle klasifikace OECD z roku 2014 se pojistné na sociální zabezpečení (dále také jen SP) řadí do daní (Kubátová, 2018, s. 23).

Dle MPSV ČR (2023) je součástí pojistného na sociální zabezpečení důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, u osob samostatně výdělečně činných také případně nemocenské pojištění. Ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, vdovské a vdovecké, invalidní a sirotčí. Dále, pomocí ostatních sociálních dávek, zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby. Nemocenské pojištění je určeno pro výdělečně činné osoby, které v případě dočasné pracovní neschopnosti zabezpečuje sociální systém dávkami z nemocenského pojištění. Účast na nemocenském pojištění je pro osoby samostatně výdělečně činné dobrovolná.

Dle MPSV ČR (2023) se výše odvodů pojistného na sociální zabezpečení obdobně, jako je tomu u zdravotního pojištění, počítá z vyměřovacího základu. Výše vyměřovacího základu

stanoví jako 50 % daňového základu ze samostatně výdělečné činnosti. Sazba pojistného se stanoví jako 29,2 % vyměřovacího základu (28 % se odvádí na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti). V případě osoby samostatně výdělečně činné účastné na nemocenském pojištění se navíc odvádí 2,3 % z vyměřovacího základu. Podle ČSSZ (2023) je pro rok 2023 minimální měsíční vyměřovací základ na pojistné na sociální zabezpečení 10 081 Kč (výkon hlavní SVČ), resp. 4 033 Kč (výkon vedlejší SVČ).

3.3.4 Daň z přidané hodnoty (DPH)

OSVČ se, dle § 6 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, povinně stane plátcem DPH v případě, že nejvýše za uplynulých 12 kalendářních měsíců překročí obrat 2 000 000 Kč. Jsou však případy, kdy může být pro podnikatele výhodné stát se plátcem DPH dobrovolně ještě před dosažením stanoveného obratu.

Limit 2 000 000 Kč je v platnosti od 1. 1. 2023, kdy došlo ke zvýšení limitu obratu pro povinnou registraci k DPH, a to z původní výše obratu 1 000 000 Kč (Marková, 2023, s. 118).

Ze zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, vyplývá, že s plátcovstvím DPH vznikají nové povinnosti jako např. pravidelné podávání přiznání k DPH, kontrolní hlášení, v některých případech také souhrnné hlášení. Mezi další povinnosti patří povinnost vystavovat doklady, které splňují náležitosti daňového dokladu dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, či povinnost archivovat daňové doklady po dobu 10 let. Nad výhodností je tedy třeba se zamyslet. DPH se odvádí ve třech sazbách (základní – 21 %, první snížená – 15 % a druhá snížená 10 %). Při nákupu zboží či služeb včetně DPH, při kterém OSVČ platí daň z přidané hodnoty, má nárok na vrácení zaplacené DPH při splnění zákonných podmínek. Pokud zboží či službu podnikatel naopak poskytuje, vzniká naopak povinnost odvést získané DPH státu.

Stát se plátcem dobrovolně se může vyplatit v následujících případech (Seyfor a.s., 2023b):

- podnikatel nakupuje zboží především od dodavatelů, kteří jsou plátcí DPH,
- podnikatelovi odběratelé jsou z většiny plátcí DPH,
- podnikatel nakupuje zboží v ČR a prodává ho odběratelům do ostatních zemí.

Identifikovaná osoba k DPH

Dle Vančurové a kol. (2022, s. 81) existuje v souvislosti s DPH typ registrace, který se nazývá Identifikovaná osoba k DPH. Tato registrace se týká hlavně podnikatelů, kteří pořizují zboží či služby z jiných členských států nebo naopak nakupují služby či zboží od subjektů v Evropské unii. Od statusu plátce DPH se liší tím, že nemá nárok na odpočet a její povinností je pouze odvést daň. Dále se liší tím, že identifikovaná osoba k DPH podává přiznání jen při uskutečnění transakce. Plnohodnotný plátce DPH podává přiznání, i když je nulové. Pokud je již podnikatel plátcem DPH, nemůže se stát identifikovanou osobou. Tento zvláštní typ registrace se tedy týká osob povinných k dani, které však na území ČR nejsou plátcem daně z přidané hodnoty.

3.4 Formy uplatňování výdajů u OSVČ

Na rozdíl od fyzických osob, které mají příjmy ze závislé činnosti, mají fyzické osoby podnikající na výběr několik forem, jakými stanovit jejich celkovou výši odvodů.

3.4.1 Výdaje skutečně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů

Podle Děrgela (2023, s. 8) je výdaje možno rozlišit na daňové a nedaňové. Výdaj je daňový v případě, že je daňově uznatelný, a díky tomu snížit základ daně z příjmů. Oproti tomu nedaňový výdaj je daňově neuznatelný a základ daně nesníží. Aby byl výdaj daňově uznatelný, jednou ze základních podmínek je, že musí mít vazbu na zdanitelný příjem poplatníka neboli musí být vynaložený na dosažení příjmů ze samostatné činnosti. Na základě speciálního ustanovení § 24 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, odst. 2, může být daňově účinný i výdaj, který nebyl vynaložen na dosažení příjmů. Podnikatel tak nemusí řešit, zda některý z těchto výdajů dokáže prokázat. Jedná například o odpisy hmotného majetku, smluvní pokuty a úroky, leasing aj.

Jak však uvádí § 25 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, existuje také opačné ustanovení, které určité výdaje označuje rovnou za nedaňové, a to bez ohledu na souvislost s dosažením příjmů. Jde například o vyplácené podíly na zisku, technické zhodnocení, nesmluvní pokuty a penále, platba daně z příjmů, platba sociálního a zdravotního pojištění.

Podle Děrgela (2023, s. 10) existují výdaje, u nichž může platit částečné omezení jejich daňové uznatelnosti. Prvním z těchto omezení je hodnotové. Zde se jedná například o stravenky, při kterých si do výdajů může dát podnikatel pouze část tohoto výdaje. Druhým z omezení je časové, které platí například u zákonné rezervy na opravy hmotného majetku, kterou je nutno deponovat na účet včas. Třetí omezení souvisí s vybranými případy, při kterých je podmínka zaplacení daného výdaje (např. daň z nemovitých věcí). Tou nejdůležitější podmínkou je, z úhlu podnikatele, aby byl schopen daňově uznatelné výdaje prokázat před správcem daně. Každý z těchto výdajů by měl být pro začátek správně zaevidován nebo zaúčtován na základě dokladu, kterým může být faktura, účtenka, příjmový pokladní doklad dodavatele, účtenka a jiné. Vyšší částky nebo méně běžné druhy výdajů je dobré mít podloženo obchodními smlouvami, bankovními výpisy, protokoly z jednání.

3.4.2 Výdaje procentem z příjmů

V řadě oborů podnikání jsou skutečně vynaložené výdaje na podnikání nízké, což při výběru špatné formy uplatňování výdajů může způsobit vysoký celkový odvod. V tomto případě může být výhodnější použít druhý ze způsobů uplatňování výdajů – tzv. paušální výdaje procentem z dosažených příjmů, jak doporučuje Hnátek (2023, s. 73).

Do jisté míry je to velkou výhodou, protože si OSVČ v rámci dílčího základu daně příjmů ze samostatné činnosti může vybrat způsob uplatnění výdajů pro každé zdaňovací období, podle toho, z čeho dosáhne snížení celkových odvodů. Avšak dle Vančurové a kol. (2022, s. 11), v případě změny přechodu ze skutečně vynaložených výdajů na paušální výdaje nebo obráceně, musí poplatník upravit dílčí základ daně k poslednímu dni předešlého zdaňovacího období. Při přechodu z daňové evidence na paušální výdaje musí zvýšit základ daně za předešlé zdaňovací období o cenu nespotřebovaných zásob, hodnotu pohledávek považovaných za příjmy ze samostatné činnosti, výši nespotřebované rezervy na opravu hmotného majetku. Základ daně může snížit o hodnotu dluhů, které by byly výdajem při uhrazení. V případě obrácené změny se základ daně zvyšuje pouze o hodnotu pohledávek, které by v případě uhrazení byly příjmy ze samostatné činnosti. Uvedené změny musí podnikatel provést i při přechodu na daň v paušálním režimu.

Podle Vančurové a kol. (2022, s. 10), v případě paušálních výdajů, nemusí podnikatel vést plnohodnotnou daňovou evidenci, stačí vést pouze evidenci příjmů a evidenci pohledávek

vzniklých v souvislosti s činností, ze které plynou příjmy ze samostatné činnosti. Ve výsledné částce výdajů jsou zahrnuty veškeré výdaje vynaložené v souvislosti s dosahováním příjmů ze samostatné činnosti.

V tabulce 6 jsou rozdělené paušální výdaje dle druhu příjmů a jejich maximální uplatnitelné výše.

Tabulka 6 Rozdělení výdajů procentem z příjmů

Skupina výdajů procentem z příjmů	Druh příjmů	Maximální výše uplatnitelných výdajů
80 %	Příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a živnostenského podnikání řemeslného	1 600 000 Kč
60 %	Příjmy ze živnostenského podnikání	1 200 000 Kč
40 %	Samostatná činnost	800 000 Kč
30 %	Příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku	600 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, FS ČR (2023b)

3.4.3 Poplatník v paušálním režimu

Podle FS ČR (2023c) byl institut poplatníka v paušálním režimu zaveden zákonem, kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, s účinností od 1. ledna 2021. Jedním z hlavních důvodů zavedení byla vstřícnost k poplatníkům. OSVČ se při využití tohoto institutu výrazně snižuje administrativní náročnost ve vztahu k povinným platbám (daň z příjmů fyzických osob, zdravotní pojištění, sociální pojištění). OSVČ díky paušální dani splní povinnosti těchto plateb bez nutnosti podávat daňové priznání správci daně či přehledy o příjmech a výdajích zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení (dále také jen ČSSZ). Dále lze ze strany správce daně předpokládat, že podnikatel plní své odvodové povinnosti řádně a až na výjimečné případy neexistuje důvod k daňové kontrole. U podnikatelů tak dochází k výraznému omezení nejistoty z případných daňových kontrol.

Podle FS ČR (2023c) došlo s účinností od 1. ledna 2023 k zásadním změnám v institutu paušální daně. V návaznosti na zvýšení limitu plátcovství daně z přidané hodnoty

z 1 mil. Kč na 2 mil. Kč se zvýšila hranice příjmů ze samostatné činnosti s možností vstupu do paušálního režimu z 1 mil. Kč na 2 mil. Kč. Na základě zvýšení tohoto limitu byla zavedena 3 pásma paušálního režimu, odvozena od výše a charakterů příjmů podnikatele.

V tabulce 7 jsou rozdělena pásma paušálního režimu. Aby podnikatel spadl do některého z pásem, musí splnit výši maximální hranice příjmů a zároveň alespoň k 75 % příjmů musí jít uplatnit výdaje dle skupiny výdajů procentem z příjmů dle třetího sloupce.

Tabulka 7 Rozdělení pásem paušálního režimu

Pásma paušálního režimu	Maximální hranice ročních příjmů	Skupina paušálních výdajů
I. pásmo	1 000 000 Kč	40 %
	1 500 000 Kč	60 %
	2 000 000 Kč	80 %
II. pásmo	1 500 000 Kč	40 %
	2 000 000 Kč	60 % + 80 %
III. pásmo	2 000 000 Kč	bez ohledu na druh podnikání

Zdroj: vlastní zpracování, FS ČR (2023c)

V tabulce 8 jsou uvedeny celkové paušální platby za každý kalendářní měsíc a z čeho se tyto platby skládají.

Tabulka 8 Výše měsíční zálohy na paušální daň pro rok 2023

Pásma paušálního režimu	Celková paušální platba	Daň z příjmů	Pojistné na důch. poj.	Pojistné na zdrav. poj.
I. pásmo	6 208 Kč	100 Kč	3 386 Kč	2 722 Kč
II. pásmo	16 000 Kč	4 963 Kč	7 446 Kč	3 591 Kč
III. pásmo	26 000 Kč	9 320 Kč	11 388 Kč	5 292 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, FS ČR (2023c)

OSVČ se může stát poplatníkem v paušálním režimu při splnění následujících podmínek (Hnátek, 2023):

- je osobou samostatně výdělečně činnou,
- není plátcem DPH,
- není společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti,
- není dlužníkem, vůči němuž bylo zahájeno insolvenční řízení,
- nemá příjmy ze zaměstnání (nevykonává činnosti, ze které plynou příjmy ze závislé činnosti).

Poplatník má možnost vstoupit do paušálního režimu vždy k datu od 01. ledna, přičemž oznámit vstup do paušálního režimu musí „do desátého dne rozhodného zdaňovacího období“ (FS ČR, 2023c), zpravidla do 10. ledna.

Výhodnost paušálního režimu není absolutní. Je třeba se nad tímto institutem zamyslet. V některých případech dokáže ušetřit poplatníkovi desetitisíce Kč ročně. Platí to ovšem i naopak. Podle Hnátky (2023) odpadá s využitím režimu paušální daně možnost uplatňovat slevy na dani, daňové zvýhodnění na děti a nezdanitelné částky. Paušální daň dokáže být vždy výhodná například u OSVČ s ročními příjmy mírně pod hranicí 1 000 000 Kč, kteří mají minimální skutečné výdaje a neuplatňují daňové zvýhodnění na děti či daňovou slevu na manželku. Nakonec nemusí dojít ani k očekávané výrazně snížené administrativní náročnosti. Poplatník musí stále vést evidenci příjmů, aby mohl správci daně prokázat, že splňuje podmínky pro setrvání v určitém pásmu paušálního režimu, případně v paušálním režimu jako takovém.

3.5 Platby záloh samostatně výdělečně činných

V případě, že se OSVČ nerozhodl pro platbu paušální daně, musí podle FS ČR (2023c) platit měsíčně zálohy na sociální a zdravotní pojištění, případně zálohy na daň z příjmů.

3.5.1 Zálohy na daň z příjmů fyzických osob

I při uplatňování skutečně vynaložených výdajů nebo paušálních výdajů jsou pouze někteří poplatníci povinni platit zálohy na daň z příjmů. Zálohu na daň z příjmů si musí podnikatel spočítat a v příslušných dnech splatnosti uhradit. Podle Vančurové a kol. (2022, s. 251),

pokud byla poplatníková poslední známá daňová povinnost menší než 30 000 Kč, neplatí žádné zálohy na daň z příjmů. V případě poslední známé daňové povinnosti mezi 30 001 Kč a 150 000 Kč, musí s pololetní četností odvést 40 %. V případné poslední známé povinnosti nad 150 001 Kč musí odvést s čtvrtletní četností 25 %.

3.5.2 **Zálohy na veřejné zdravotní pojištění**

Podle VZP ČR (2023c) činí minimální výše zálohy na pojistné od 1. ledna 2023 2 722 Kč. Na OSVČ se tato povinnost minimální výše zálohy na pojistné nevztahuje v případech, kdy nemusí dodržovat hranici minimálního vyměřovacího základu. V tomto případě platí pojistné dle skutečného příjmu po odpočtu výdajů.

3.5.3 **Zálohy na pojistné na sociální zabezpečení**

Podle MPSV ČR (2023), v případě OSVČ podnikajících na vedlejší činnost činí rozhodná částka v roce 2023, která zakládá účast na důchodovém pojištění 96 777 Kč. V případě posledních známých příjmů za minulé zdaňovací období ve výši do rozhodné částky, je platba sociálního pojištění dobrovolná. Minimální výše zálohy u OSVČ na hlavní činnost činí 2 944 Kč. U OSVČ na vedlejší činnost je minimální výše zálohy 1 178 Kč. Stejně jako u záloh na veřejné zdravotní pojištění jde o minimum. Na základě podaného přehledu o příjmech a výdajích může vyjít výše zálohy vyšší.

3.6 **Změny pro OSVČ na základě konsolidačního balíčku**

Podle Říhové a kol. (2023) se současně minimální měsíční vyměřovací základ počítá z 25 % průměrné mzdy. Pro rok 2024 se toto minimum bude počítat z 30 % průměrné mzdy, v roce 2025 z 35 % průměrné mzdy a od roku 2026 ze 40 % průměrné mzdy. Minimálním vyměřovacím základem pro výpočet sociálního pojistného do přehledu příjmů a výdajů již nebude 50 %, ale 55 % základu daně. Počítat se tedy bude 29,2 % z 55 % základu daně. Dále se snižuje hranice pro vyšší sazbu daně z příjmu. Sazba 23 % se do roku 2023 aplikovala u příjmu nad hranicí 48násobku průměrné mzdy, nově se tato sazba bude aplikovat již u 36násobku průměrné mzdy. Zcela se zruší sleva na studenta, sleva za umístění dítěte a sleva na nepracujícího manžela bude nově podmíněna péčí o dítě ve společné domácnosti do věku 3 let. Příjmy do 50 000 Kč stejného druhu budou osvobozené od daně. Nově budou také 2 sazby DPH – 21 % a 12 % namísto 21 %, 15 % a 10 %. V případě, že si od roku 2024 koupí osoba samostatně výdělečně činná auto nad částku

2 000 000 Kč, může si do výdajů zahrnout pouze část odpisů do uvedené hranice
2 000 000 Kč.

4 Analytická část práce

Analytická část práce se zaměřuje na výpočet celkového odvodu tří modelových OSVČ, a to napříč všemi formami uplatňování výdajů. Každý z modelových podnikatelů provozuje samostatnou výdělečnou činnost, pro kterou platí odlišná pravidla v určitých formách uplatňování výdajů. U výpočtu všech forem uplatňování výdajů je počítáno s variantou, při které je daný podnikatel bezdětný, a variantou, při které má podnikatel 2 vyživované děti.

4.1 OSVČ č. 1 – Podnikání na základě zvláštních předpisů

4.1.1 Skutečně vynaložené výdaje

V případě OSVČ, který podniká na základě zvláštních předpisů se neočekává zvýšená nákladovost, například oproti živnosti ohlašovací řemeslné. Proto uvažované skutečné výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů dosahují výše 300 000 Kč.

Tabulka 9 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 1

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	500 000 Kč	500 000 Kč
Skutečné výdaje	300 000 Kč	300 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	176 000 Kč	176 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	241 944 Kč	241 944 Kč
Vyměřovací základ na SP	120 972 Kč	120 972 Kč
Odvody ZP	32 663 Kč	32 663 Kč
Odvody SP	35 324 Kč	35 324 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	26 400 Kč	26 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	0 Kč	-37 524 Kč
Celkový odvod	67 987 Kč	30 463 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Výše skutečných výdajů činí 60 % příjmů podnikatele. Jeho příjmy nepřesáhly hranici minimálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění. V daném případě proto výše odvodů pojistného na ZP činí 32 663 Kč. Výše odvodů SP činí 35 324 Kč. Ani zde podnikatel nepřesáhl hranici minimálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění, proto je výše odvodů větší než dle jeho skutečného vyměřovacího základu. Výše odvodů daně z příjmů před slevami činí 26 400 Kč.

Pokud je podnikatel bezdětný, nezaplatí na dani z příjmů nic. Zároveň mu ale nevznikne daňový bonus. Základní sleva na poplatníka dokáže snížit daňovou povinnost poplatníka na 0 Kč, nemůže však vytvořit nárok na daňový bonus. Celková odvodová povinnost bezdětného OSVČ podnikajícího dle zvláštních předpisů tak činí 67 987 Kč.

V případě podnikatele s 2 vyživovanými dětmi sníží základní sleva na poplatníka OSVČ daňovou povinnost na 0 Kč. Navíc mu daňové zvýhodnění na 1. a 2. dítě vytvoří nárok na daňový bonus. Od nulové daňové povinnosti se tak odečte 37 524 Kč, což je částka, kterou podnikatel od správce daně obdrží. Celkový odvod se tak spočítá jako rozdíl celkového odvodu bezdětného podnikatele a daňového bonusu, tedy $67\,987\text{ Kč} - 37\,524\text{ Kč} = 30\,463\text{ Kč}$.

4.1.2 Výdaje procentem z příjmů

OSVČ podnikající na základě zvláštních předpisů může, dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, uplatnit výdaje procentem z příjmů ve výši 40 %. Nejvýše lze uplatnit výdaje do částky 800 000 Kč. Vzhledem k ročnímu úhrnu ve výši 500 000 Kč podnikateli tato forma vytvoří výdaje v celé výši 40 %, tedy 200 000 Kč.

Tabulka 10 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 1

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	500 000 Kč	500 000 Kč
Výdaje procentem z příjmů	200 000 Kč	200 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	276 000 Kč	276 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	241 944 Kč	241 944 Kč
Vyměřovací základ na SP	150 000 Kč	150 000 Kč
Odvody ZP	32 663 Kč	32 663 Kč
Odvody SP	43 800 Kč	43 800 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	41 400 Kč	41 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	10 560 Kč	-26 964 Kč
Celkový odvod	87 023 Kč	49 499 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V případě daného podnikatele je výše výdajů určených procentem z příjmů o 20 % menší než v případě uplatnění výdajů skutečně vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Již z této skutečnosti lze očekávat vyšší celkový odvod než v prvním případě.

Příjmy podnikatele opět nepřesáhly hranici minimálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění a celkové výše odvodu zdravotního pojištění činí také 32 663 Kč. U sociálního pojištění již podnikatel přesáhl hranici minimálního vyměřovacího základu a odvody SP jsou již vypočítány ze skutečného vyměřovacího základu, ve výši 43 800 Kč. Výše odvodů daně z příjmů před slevami činí 41 400 Kč.

Bezdětný podnikatel v tomto případě zaplatí vypočtenou daň z příjmů sníženou o základní slevu na poplatníka, tedy 10 560 Kč. Celkový odvod tak činí 87 023 Kč.

Podnikateli s 2 vyživovanými dětmi se od částky 41 400 Kč odečte nejdříve základní sleva na poplatníka, a poté daňové zvýhodnění na 1. a 2. dítě. Vznikne daňový bonus ve výši

26 964 Kč. Od původní výše 87 023 Kč se tak odečte daňového zvýhodnění na 1. a 2. dítě ve výši 37 524 Kč. Celkový odvod tak činí 49 499 Kč.

4.1.3 Poplatník v paušálním režimu

Pokud se daný podnikatel stane poplatníkem v paušálním režimu, spadá do I. pásma s měsíční platbou 6 208 Kč měsíčně, protože splňuje podmínku příjmů do 1 000 000 Kč bez ohledu na druh podnikání. Vyšší měsíční platbu by platil v případě příjmů přesahující hranici 1 000 000 Kč.

Tabulka 11 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 1

položka/forma výdajů	0 dětí	2 děti
Roční úhm příjmů	500 000 Kč	500 000 Kč
Roční platba paušální daně	74 496 Kč	74 496 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Podnikatel si v paušálním režimu nemůže dodatečně uplatnit žádné slevy dani, a to ani základní daňovou slevu na poplatníka. Nemůže si také uplatnit daňové odčitatelné položky či daňové zvýhodnění na děti. Podnikatel tedy bude platit paušální platbu 6 208 Kč měsíčně – za rok 2023 zaplatí 74 496 Kč.

4.2 OSVČ č. 2 – Podnikání na základě živnosti volné, vázané nebo koncesované

4.2.1 Skutečně vynaložené výdaje

U OSVČ podnikajícího na základě živnosti neřemeslné je předpokládána vyšší nákladovost než u podnikání na základě zvláštních předpisů. Uvažované skutečné výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů dosahují výše 500 000 Kč.

Tabulka 12 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 2

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	1 200 000 Kč	1 200 000 Kč
Skutečné výdaje	500 000 Kč	500 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	676 000 Kč	676 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	350 000 Kč	350 000 Kč
Vyměřovací základ na SP	350 000 Kč	350 000 Kč
Odvody ZP	47 250 Kč	47 250 Kč
Odvody SP	102 200 Kč	102 200 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	101 400 Kč	101 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	70 560 Kč	33 036 Kč
Celkový odvod	220 010 Kč	182 486 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Výše skutečných výdajů představuje 41,67 % příjmů podnikatele. Jeho příjmy přesáhly, narozdíl od OSVČ č. 1, hranici minimálního vyměřovacího základu pro sociální i zdravotní pojištění. V obou případech se tak odvody počítaly ze skutečného vyměřovacího základu. Výše odvodů ZP činí 47 250 Kč a výše odvodu sociálního pojištění činí 102 200 Kč. Výše odvodů daně z příjmů před slevami dosahuje výše 101 400 Kč.

Bezdětnému podnikateli se sníží daň z příjmů o základní slevu na poplatníka o 30 840 Kč. Na dani z příjmů odvede 70 560 Kč a jeho celkový odvod činí 220 010 Kč.

Pokud má podnikatel 2 vyživované děti, odvod daně z příjmů se sníží o dodatečných 37 524 Kč na 33 036 Kč. Podnikatel tak bude mít celkový odvod ve výši 182 486 Kč.

4.2.2 Výdaje procentem z příjmů

OSVČ podnikající na základě živnosti volné, vázané, nebo koncesované, dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, si může uplatnit výdaje procentem z příjmů ve výši 60 %.

Nejvýše lze uplatnit výdaje do částky 1 200 000 Kč. Vzhledem k ročnímu úhrnu příjmů ve výši 1 200 000 Kč podnikateli tato forma vytvoří výdaje v celé výši 60 %, tedy 720 000 Kč.

Tabulka 13 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 2

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	1 200 000 Kč	1 200 000 Kč
Výdaje procentem z příjmů	720 000 Kč	720 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	456 000 Kč	456 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	241 944 Kč	241 944 Kč
Vyměřovací základ na SP	240 000 Kč	240 000 Kč
Odvody ZP	32 663 Kč	32 663 Kč
Odvody SP	70 080 Kč	70 080 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	68 400 Kč	68 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	37 560 Kč	36 Kč
Celkový odvod	140 303 Kč	102 779 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V případě druhého podnikatele je výše výdajů určených procentem z příjmů o 18,33 % větší než v případě uplatnění výdajů skutečně vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Již z této skutečnosti lze očekávat nižší celkový odvod než v prvním případě.

Podnikatel nepřesáhl hranici minimálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění, odvody ZP tedy činí 32 663 Kč. U sociálního pojištění podnikatel přesáhl minimální hranici pro vyměřovací základ a počítá se tedy ze skutečného vyměřovacího základu. Odvody SP činí 70 080 Kč. Výše odvodů daně z příjmů před slevami činí 68 400 Kč.

Podnikateli bez dětí se sníží daňová povinnost o základní slevu na poplatníka činící 30 480 Kč. Na dani z příjmů odvede 37 560 Kč a jeho celkový odvod tak činí 140 303 Kč.

Podnikateli s 2 vyživovanými dětmi se sníží daňová povinnost o daňové zvýhodnění na 1. a 2. dítě, na 36 Kč. Jeho celkový odvod tak činí 102 779 Kč.

4.2.3 Poplatník v paušálním režimu

I přes vysoké příjmy přesahující hranici 1 000 000 Kč, spadá daný podnikatel do I. pásma, a to z důvodu, že alespoň 75 % příjmů spadá do příjmů, kde dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, může uplatnit výdaje procentem z příjmů ve výši 60 % a celková výše není větší než 1 500 000 Kč. Jeho měsíční platba opět činí 6 208 Kč měsíčně. Podnikatel by spadl do II. pásma v případě, že by jeho roční úhrn příjmů přesáhl hranici 1 500 000 Kč.

Tabulka 14 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 2

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	1 200 000 Kč	1 200 000 Kč
Roční platba paušální daně	74 496 Kč	74 496 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Podnikatel si opět, jako poplatník v paušálním režimu, nemůže uplatnit žádné slevy dani, odčitatelné položky či daňové zvýhodnění na děti. Bude tedy stejně, jako OSVČ č. 1, platit paušální platbu 6 208 Kč měsíčně a za rok 2023 zaplatí 74 496 Kč.

4.3 OSVČ č. 3 – Podnikání na základě ohlašovací živnosti řemeslné

4.3.1 Skutečně vynaložené výdaje

V případě podnikání na základě řemeslné živnosti je, ze všech skupin podnikání, očekávána nejvyšší nákladovost. Uvažované skutečné výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů proto dosahují výše 600 000 Kč.

Tabulka 15 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 3

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 dětí
Roční úhrn příjmů	900 000 Kč	900 000 Kč
Skutečné výdaje	600 000 Kč	600 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	276 000 Kč	276 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	241 944 Kč	241 944 Kč
Vyměřovací základ na SP	150 000 Kč	150 000 Kč
Odvody ZP	32 663 Kč	32 663 Kč
Odvody SP	43 800 Kč	43 800 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	41 400 Kč	41 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	10 560 Kč	-26 964 Kč
Celkový odvod	87 023 Kč	49 499 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Výše skutečných výdajů činí 66,67 % příjmů podnikatele. Jeho příjmy nepřesáhly hranici minimálního vyměřovacího základu pro ZP. Výše odvodů ZP tedy činí 32 663 Kč. Příjmy však přesáhly hranici minimálního vyměřovacího základu pro SP. Odvody se tak počítají ze skutečného vyměřovacího základu. Výše odvodů SP tak činí 43 800 Kč. Výše odvodu daně z příjmů před slevami činí 41 400 Kč.

Bezdětný podnikatel v tomto případě zaplatí daň z příjmů sníženou o základní slevu na poplatníka, tedy 10 560 Kč. Celkový odvod činí 87 023 Kč.

Pokud má podnikatel 2 vyživované děti, od částky 41 400 Kč se odečte nejdříve základní sleva na poplatníka, a poté daňové zvýhodnění na 1. a 2. dítě. Od původní výše 87 023 Kč tak odečteme daňové zvýhodnění na 1. a 2. dítě. Vznikne daňový bonus ve výši 26 964 Kč. Od původní výše 87 023 Kč tak odečteme 37 524 Kč. Celkový odvod tak bude činit 49 499 Kč.

4.3.2 Výdaje procentem z příjmů

OSVČ podnikající na základě ohlašovací živnosti řemeslné může, dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, uplatnit výdaje procentem z příjmů ve výši 80 %. Nejvýše lze v tomto případě uplatnit výdaje až do celkové výše 1 600 000 Kč. Vzhledem k ročnímu úhrnu příjmů ve výši 900 000 Kč podnikateli tato forma vytvoří výdaje v celé výši 80 %, tedy 720 000 Kč.

Tabulka 16 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 3

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	900 000 Kč	900 000 Kč
Výdaje procentem z příjmů	720 000 Kč	720 000 Kč
Odčitatelné položky	24 000 Kč	24 000 Kč
Základ daně	156 000 Kč	156 000 Kč
Vyměřovací základ na ZP	241 944 Kč	241 944 Kč
Vyměřovací základ na SP	120 972 Kč	120 972 Kč
Odvody ZP	32 663 Kč	32 663 Kč
Odvody SP	35 324 Kč	35 324 Kč
Odvody daně z příjmů před slevami	23 400 Kč	23 400 Kč
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč	30 840 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	-	15 204 Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	-	22 320 Kč
Odvody daně z příjmů po slevách	0 Kč	-37 524 Kč
Celkový odvod	67 987 Kč	30 463 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V případě daného podnikatele je výše výdajů určených procentem z příjmů o 13,33 % větší než v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů. Z této skutečnosti lze očekávat nižší celkovou daňovou povinnost než v prvním případě.

Příjmy podnikatele nepřesáhly hranici minimálního vyměřovacího základu pro ZP a SP. Výše odvodů ZP tedy činí 32 663 Kč. Výše odvodů SP činí 35 324 Kč. Výše odvodů daně z příjmů před slevami činí 23 400 Kč.

Podnikateli bez dětí se sníží daňová povinnost o 23 400 Kč na 0 Kč, a to z důvodu, že základní sleva na poplatníka nemůže vytvořit nárok na daňový bonus. celkový odvod tak činí 67 987 Kč.

Podnikatel s 2 vyživovanými dětmi získá nárok na daňový bonus, a to součtem daňových zvýhodnění na 1. a 2. dítě, tedy 37 524 Kč. Celkový odvod tak činí 30 463 Kč.

4.3.3 Poplatník v paušálním režimu

Pokud se daný podnikatel stane poplatníkem v paušálním režimu, spadá do I. pásma s měsíční platbou 6 208 Kč měsíčně, protože splňuje podmínku příjmů do 2 000 000 Kč, pokud alespoň k 75 % lze uplatnit paušální výdaje 80 %.

Tabulka 17 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 3

položka/počet vyživovaných dětí	0 dětí	2 děti
Roční úhrn příjmů	900 000 Kč	900 000 Kč
Roční platba paušální daně	74 496 Kč	74 496 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Podnikatel si, jako poplatník v paušálním režimu, nemůže uplatnit žádné slevy na dani, odčitatelné položky či daňové zvýhodnění na děti. Podnikatel bude stejně, jako OSVČ č. 1 a OSVČ č. 2, platit paušální platbu 6 208 Kč měsíčně a za rok 2023 tedy zaplatí 74 496 Kč.

5 Zhodnocení a doporučení

5.1 Zhodnocení forem uplatňování výdajů u OSVČ

Bakalářská práce hodnotila výši celkových odvodů celkem tří osob samostatně výdělečně činných napříč všemi třemi formami uplatňování výdajů, které podnikatelé mohou dle zákona o daních z příjmů využít. Navíc se počítalo s variantou, kdy byl podnikatel bezdětný, případně měl 2 vyživované děti.

5.1.1 OSVČ č. 1

Výše skutečných výdajů přesahuje o 100 000 Kč výši výdajů určených procentem z příjmů. Tato skutečnost vede, v případě bezdětného podnikatele, vedoucího skutečné výdaje, k celkové výši odvodů menší o 19 036 Kč. Pokud se podnikatel stane poplatníkem v paušálním režimu, na odvodech zaplatí o 6 509 Kč více než v případě formy skutečných výdajů. Na první pohled se tak může zdát, že nejvýhodnější pro bezdětného OSVČ, podnikajícího na základě zvláštních předpisů, je uplatňování formou skutečných výdajů. S důrazem na minimalizaci celkového odvodu tomu tak je. Podnikatel si však musí v případě skutečných výdajů vést daňovou evidenci. Podnikatel tak účetní firmě za celý rok zaplatí za vedení daňové evidence, zpracování daňového přiznání a zpracování přehledu příjmů a výdajů zdravotní pojišťovně a ČSSZ. Je možné, že výdaje za služby účetního či daňového poradce přesáhnou úsporu na volbě této formy výdajů. I přesto, že se na první pohled jeví forma uplatňování skutečných výdajů jako nejvýhodnější, paušální daň zde vychází nejvýhodněji. Další výhodou využití institutu poplatníka v paušálním režimu je ušetřený čas podnikatele a absence kontrol ze strany správce daně, zdravotní pojišťovny či ČSSZ.

Závěr: Pro OSVČ č. 1 bez dětí, podnikajícího na základě zvláštních předpisů, je nejvýhodnější formou, pokud se stane poplatníkem v paušálním režimu.

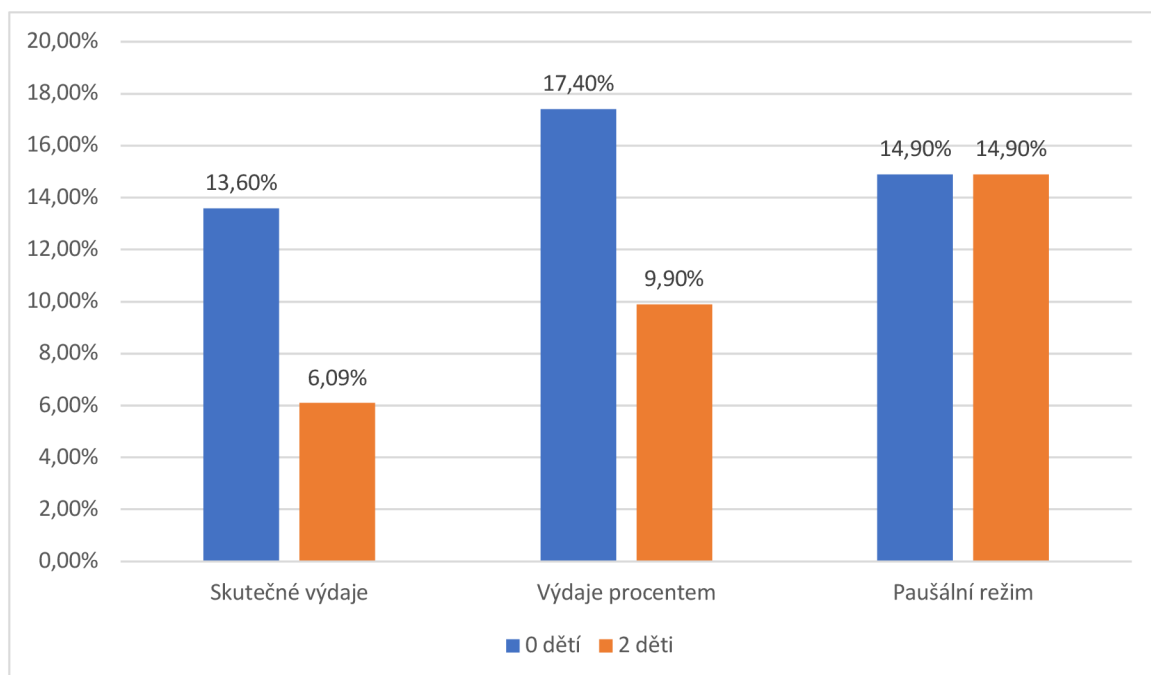
Pro OSVČ č. 1 s 2 vyživovanými dětmi je situace značně odlišná. V případě platby paušální daně si nemůže podnikatel uplatnit žádné slevy na dani a daňové zvýhodnění na děti ve výši 68 364 Kč. Navíc si nemůže snížit základ daně o 24 000 Kč formou odčitatelné položky. Poplatník by tak v paušálním režimu odvedl o 44 033 Kč více než v případě uplatnění formy skutečných výdajů. V případě, že podnikatel bude uplatňovat výdaje procentem z příjmů,

zaplatí o 24 997 Kč méně, než kdyby byl poplatníkem v paušálním režimu. S formou výdajů procentem z příjmů by ale oproti formě skutečných výdajů odvedl o 19 036 Kč více.

Závěr: Pro OSVČ č. 1 s 2 vyživovanými dětmi, podnikajícího na základě zvláštních předpisů, je nejvýhodnější formou uplatňování vedení skutečných výdajů.

V grafu 1 jsou uvedeny efektivní sazby daní a odvodů pro jednotlivé formy výdajů.

Graf 1 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 1

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.2 OSVČ č. 2

Výše skutečných výdajů je o 220 000 Kč menší než v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů. Tato skutečnost vede, v případě bezdětného podnikatele, k celkovému odvodu menšímu o 79 707 Kč, v případě využití výdajů procentem z příjmů. I přesto, že v případě paušální daně si podnikatel nemůže uplatnit daňové slevy, daňové zvýhodnění na dítě či odčitatelné položky, podnikatel odvede státu o 145 514 Kč méně než v případě skutečných výdajů. Oproti uplatnění výdajů procentem z příjmů odvede státu o 65 807 Kč méně, než pokud by byl poplatníkem v paušálním režimu.

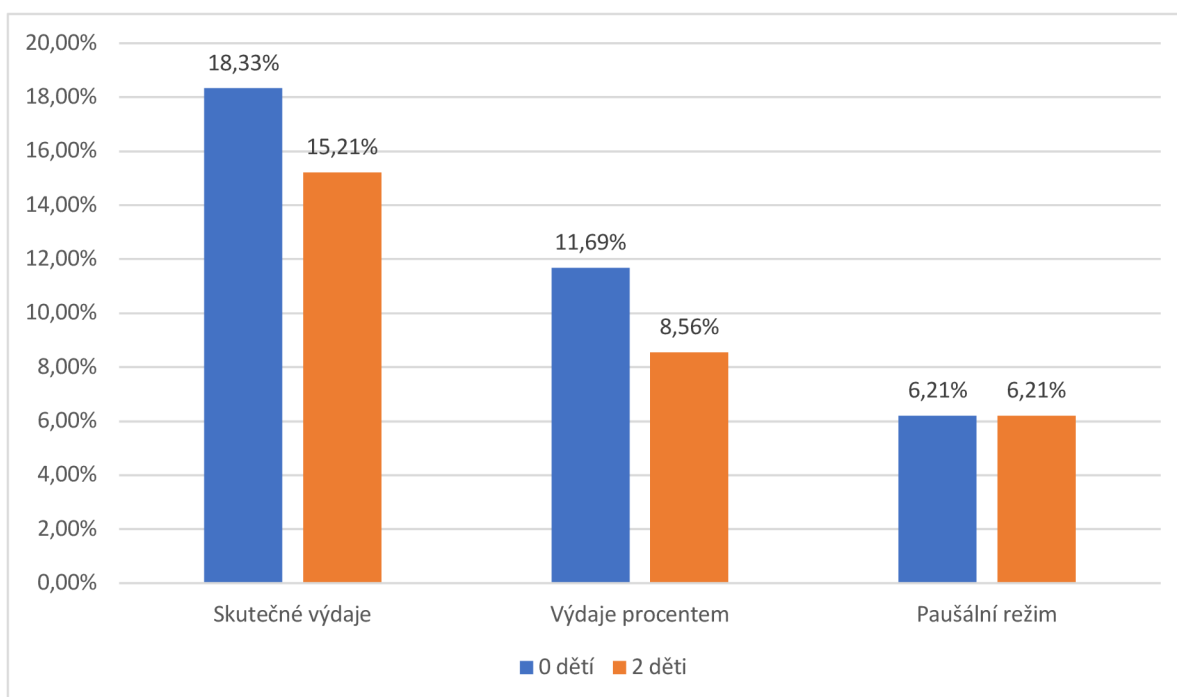
Závěr: Pro OSVČ č. 2 bez dětí, podnikajícího na základě živnosti neřemeslné, je nejméně výhodnější formou, pokud bude poplatníkem v paušálním režimu.

Pokud by byl OSVČ č. 2 s 2 vyživovanými dětmi poplatníkem v paušálním režimu, zaplatí na celkových odvodech o 28 283 Kč méně než v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů, resp. o 107 990 Kč méně než v případě uplatňování skutečných výdajů.

Závěr: Pro OSVČ č. 2 s 2 vyživovanými dětmi, podnikajícího na základě živnosti neřemeslné, je opět nejméně výhodnější, pokud bude poplatníkem v paušálním režimu.

V grafu 2 jsou uvedeny efektivní sazby daní a odvodů pro jednotlivé formy výdajů.

Graf 2 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 2

Zdroj: vlastní zpracování

5.1.3 OSVČ č. 3

Výše výdajů uplatněných procentem z příjmů je o 120 000 Kč větší než v případě uplatňování formou skutečných výdajů. Tato skutečnost vede v případě bezdětného podnikatele k celkovému odvodu o 19 036 Kč menšímu než v případě uplatňování formou

skutečných výdajů. V případě poplatníka v paušálním režimu podnikatel na celkových odvodech zaplatí o 6 509 Kč více než v případě uplatňování výdajů procentem z příjmů.

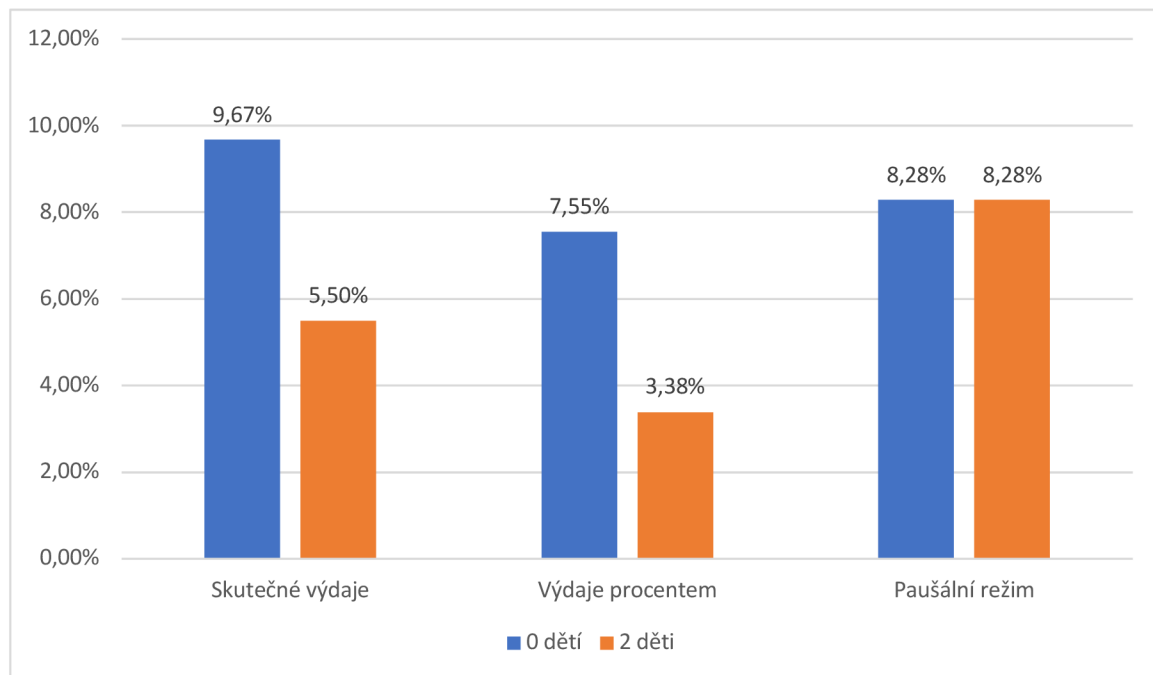
Závěr: Pro OSVČ č. 3 bez dětí, podnikajícího na základě živnosti řemeslné, je nejvýhodnější formou uplatňování výdajů procentem z příjmů, a to i přes pravděpodobnost využití účetních služeb.

U OSVČ č. 3 s 2 vyživovanými dětmi v paušálním režimu bude celkový odvod o 24 997 Kč větší než v případě skutečných výdajů, resp. o 44 033 Kč větší než v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů. V případě skutečných výdajů má OSVČ č. 3 větší základ daně o 120 000 Kč než v případě výdajů procentem z příjmů a jeho celkový odvod tak bude o 19 036 Kč větší, než kdyby uplatňoval výdaje procentem z příjmů.

Závěr: Pro OSVČ č. 3 s 2 vyživovanými dětmi, podnikajícího na základě živnosti, je nejvýhodnější formou opět uplatnění výdajů procentem z příjmů.

V grafu 3 jsou uvedeny efektivní sazby daní a odvodů pro jednotlivé formy výdajů.

Graf 3 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 3

Zdroj: vlastní zpracování

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit, na základě analýzy jednotlivých forem uplatňování výdajů, celkovou výši odvodů u vybraných OSVČ a poté navrhnout možná řešení související s danou problematikou. V teoretické části byl definován základní princip daňového systému, zdravotního pojištění a sociálního pojistného v České republice. Tyto systémy byly následně aplikovány na povinnosti každého živnostníka, společně s představením daňových slev, daňového zvýhodnění na dítě a dalších nástrojů vhodných na optimalizaci, jako např. odčitatelné položky.

Pro komparaci byla v analytické části práce počítána výše celkových odvodů u tří modelových OSVČ. Každá z těchto osob vykonávala jiný typ živnosti, přičemž na každou z nich se vztahují odlišné podmínky. Pro každou z těchto osob se počítal celkový odvod třikrát, po každé s jinou dostupnou formou uplatňování výdajů. U každé z těchto forem se navíc počítalo s variantou bezdětného podnikatele a podnikatele, který má 2 vyživované děti. Díky této variabilitě bylo možné porovnat a analyzovat různé scénáře, v závislosti na specifických podmínkách jednotlivých OSVČ. Pro každou z těchto osob byla doporučena nejvýhodnější forma uplatňování výdajů, s důrazem na optimalizaci výše celkových odvodů.

Na základě komparace bylo zjištěno, že živnostník, který má 2 vyživované děti, může využít daňové výhody, díky kterým dosáhne výrazné redukce celkového odvodu, ve srovnání se živnostníkem bez dětí. Jedním z případů, při kterém živnostník s 2 vyživovanými dětmi nemůže tuto daňovou výhodu uplatnit, je volba platby paušální daně v rámci paušálního režimu. Paušální režim je sice výhodný především z důvodu snížené administrativní náročnosti, v některých případech však může vést ke zdatelně vyšším celkovým odvodům. To je způsobeno především fixně danou výší měsíční platby, která nereflektuje počet vyživovaných dětí. Naopak jsou ale situace, kdy díky paušálnímu režimu může živnostník výrazně ušetřit, a to především v případě vyšších příjmů, při současném plnění podmínek pro I. pásmo paušálního režimu, dle typu živnosti konkrétního modelového živnostníka.

Z provedené komparace vyplývá, že je třeba se již předem zamyslet nad výběrem formy uplatňování výdajů nejen z pohledu minimalizace daňové zátěže, ale také přihlédnout k individuálním potřebám a vlastnostem konkrétního podnikání a životní situace daného podnikatele. Již před začátkem podnikání sice lze odhadnout, že pro určitý typ živnosti bude výhodnější využití některé z konkrétních forem uplatňování výdajů, se 100 % jistotou to

však říct nelze, a proto je do začátku podnikání lepší si uschovávat veškeré doklady, dokud nebude opravdu jisté, která z forem bude nakonec nejvýhodnější pro OSVČ.

7 Seznam použitých zdrojů

BOHÁČ, Radim a Hana KRASULOVÁ, 2017. *Zákon o dani z hazardních her: komentář*. Praha: Wolters Kluwer. 248 s. ISBN 978-80-7552-481-2.

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ (ČSSZ), 2023. Stanovení výše pojistného, 2023 [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osvc-duchodove-pojisteni-stanoveni-vyse-pojistneho>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2023. Průměrné mzdy - 1. čtvrtletí 2023 [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-1-ctvrtleti-2023#>

DĚRGEL, Martin, 2023. *Daňové a nedaňové výdaje A-Z pro rok 2023*. Český Těšín: Poradce. 559 s. ISBN 978-80-7365-484-9.

DUŠEK, Jiří a Jaroslav SEDLÁČEK, 2023. *Daňová evidence podnikatelů 2023*. Dvacáté vydání. Praha: Grada Publishing. Účetnictví a daně (Grada). 152 s. ISBN 978-80-271-3986-6.

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY (FS ČR), 2023a. Daňová soustava ČR [online]. [cit. 2023-10-20]. Dostupné z: <https://www.finfoveskole.cz/cs/struktura-danove-soustavy-CR>

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY (FS ČR), 2023b. Podnikatel (OSVČ) [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby/podnikatel-osvc>

FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY (FS ČR), 2023c. Obecné informace [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>

FINTIMES.CZ, 2024. Slovník pojmů ze světa ekonomiky, financí a podnikání. *FINANCE / BANKY / POJIŠŤOVNY / INVESTICE / FINTECH* [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://fintimes.cz/slovník-pojmu/>

HNÁTEK, Miloslav, 2023. *Zcela legální daňové triky 2023*. 7. vydání. Praha: Grada Publishing. 276 s. ISBN 978-80-907398-8-8.

INTERNET INFO, S.R.O., 2024a. Štítek základ daně. In: *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://tema.finance.cz/d/zaklad-dane/>

INTERNET INFO, S.R.O., 2024b. Štítek sazba daně. In: *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://tema.finance.cz/d/sazba-dane/>

JAKE&JAMES, 2023. Daň OSVČ: 4 možnosti, jak zdanit příjmy z podnikání. In: *Jake&James* [online]. [cit. 2024-02-29]. Dostupné z: <https://www.jake-james.cz/blog/jak-zdanit-prijmy-osvc-mate-4-moznosti>

KAGAN, Julia. Taxation Defined, With Justifications and Types of Taxes. In: *Investopedia* [online]. 2023-09-29 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/t/taxation.asp>

KUBÁTOVÁ, Květa, 2018. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer. 272 s. ISBN 978-80-7598-165-3.

KRAJEWSKA, Anna a Piotr KRAJEWSKI, 2021. Taxation of the Self-employed in Poland and other EU Countries – a Comparative Analysis. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe* [online]. 2021-06-30, 24(2), 69-85 [cit. 2023-04-30]. ISSN 2082-6737. Dostupné z: doi:10.18778/1508-2008.24.12

LIPOVSKÁ, Hana, 2017. *Moderní ekonomie: jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada. 256 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

MARKOVÁ, Hana, 2023. *Daňové zákony 2023: úplná znění platná k 1.1.2023*. 34. vydání. Praha: Grada Publishing. 312 s. ISBN 978-80-271-0023-1.

MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY (MFČR), 2022. *Studijní text ke zvláštní části úřednické zkoušky pro obor státní služby: Daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění a hazardní hry*. 3. vydání studijního materiálu. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-2-dane-poplatky-jopp-a-hazardni-hry-20220310-pdf.aspx>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2023. Sociální pojištění v roce 2023 [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-pojisteni>

NIGRIN, Jiří. Daňová evidence a související daňové povinnosti In: *Poradce Podnikatele, spol. s r. o.* [online]. 2020-06-18 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.daneprolidi.cz/aktualita/danova-evidence-a-souvisejici-danove-povinnosti-ak.htm>

OBOROVÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ZAMĚSTNANCŮ BANK, POJIŠŤOVEN A STAVEBNICTVÍ (OZP), 2022. Platba zdravotního pojištění v roce 2023 [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: <https://www.ozp.cz/aktuality/aktualita-platba-zdravotniho-pojisteni-v-roce-2023>

POKORNÁ, Lenka. Jakými způsoby mohou OSVČ evidovat a zdaňovat své příjmy? In: *Podnikatel.cz: největší server pro podnikatele v ČR* [online]. 2023-03-01 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/jakymi-zpusoby-mohou-osvc-evidovat-a-zdanovat-sve-prijmy/>

PREUSS, Ondřej. S jakými platbami a odvody musí počítat OSVČ? In: *Dostupný advokát* [online]. 2022-12-22 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://dostupnyadvokat.cz/blog/platby-a-odvody-osvc>

PROFISPOLEČNOSTI.CZ S.R.O., 2017. DAŇOVÝ SUBJEKT A PŘEDMĚT ZDANĚNÍ [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.profispolecnosti.cz/cs/vedeni-ucetnictvi/danovy-subjekt-a-predmet-zdaneni/a-1445/>

ŘÍHOVÁ, Lucie, Michaela FELCMANOVÁ, Hana CICVÁRKOVÁ a Jevgenija BAJZÍKOVÁ. Konsolidační balíček schválen. In: *EY: Building a better world* [online]. 2023-10-13 [cit. 2023-12-25]. Dostupné z: https://www.ey.com/cs_cz/tax/tax-alerts/2023/10/konsolidacni-balicek-schvalen

SAGIT, A. S., 2024. Zdaňovací období. In: *Účetní průvodce MáDáti* [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://www.madati.cz/info/delfinheslatxt.asp?cd=218&typ=r&levelid=ZDAN_OB.HTM

SEYFOR, A.S., 2023a. Nezdánitelné položky v roce 2023: snižte si daňový základ a ušetřete. In: *Money S3 bloguje* [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://money.cz/novinky-a-tipy/dane/nezdanitelne-polozky-roce-2020-snizte-si-danovy-zaklad-usetrete/>

SEYFOR, A.S., 2023b. Plátce DPH OSVČ a jeho povinnosti: kdy se jím stanete?. In: *Money S3 bloguje* [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://money.cz/novinky-a-tipy/dane/od-jakeho-obratu-se-stavate-platcem-dph-registraci/>

VANČUROVÁ, Alena a Hana ZÍDKOVÁ, 2022. *Daně v podnikání*. Praha: Wolters Kluwer. 368 s. ISBN 978-80-7676-359-3.

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY (VZP ČR), 2023a. 1.2. Účast/neúčast na zdravotním pojištění [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/1-2-ucel-zdravotniho-pojisteni>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY (VZP ČR), 2023b. Pro koho neplatí povinnost dodržet minimální vyměřovací základ? [online]. [cit. 2023-09-28]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/zamestnavatel/vymerovaci-zaklad-a-vypocet-pojistneho/pro-koho-neplati-povinnost-dodrzet-minimalni-vymerovaci-zaklad>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY (VZP ČR), 2023c. OSVČ – minimální výše záloh [online]. [cit. 2023-09-27]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/osvc/osvc-minimalni-vyse-zaloh>

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 30. 6. 1995. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1. 4. 2004. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 29. 6. 2000. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2. 10. 1991. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. 12. 1991. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 20. 11. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 89/2012 Sb., (zákon občanský zákoník). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 3. 2. 2012. ISSN 1211-1244.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Daňová soustava ČR	19
------------------------------------	----

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Formát tabulky – Skutečně vynaložené výdaje	14
Tabulka 2 Formát tabulky – Výdaje procentem z příjmů	15
Tabulka 3 Formát tabulky – Poplatník v paušálním režimu	16
Tabulka 4 Druhy odpočtů a jejich maximální výše pro rok 2023	23
Tabulka 5 Druhy slev na dani a jejich výše pro rok 2023	24
Tabulka 6 Rozdělení výdajů procentem z příjmů	29
Tabulka 7 Rozdělení pásem paušálního režimu	30
Tabulka 8 Výše měsíční zálohy na paušální daň pro rok 2023	30
Tabulka 9 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 1	34
Tabulka 10 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 1	36
Tabulka 11 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 1	37
Tabulka 12 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 2	38
Tabulka 13 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 2	39
Tabulka 14 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 2	40
Tabulka 15 Výpočet celkového odvodu při uplatnění skutečně vynaložených výdajů – OSVČ č. 3	41
Tabulka 16 Výpočet celkového odvodu při uplatnění výdajů procentem z příjmů – OSVČ č. 3	42
Tabulka 17 Výpočet celkového odvodu v případě poplatníka v paušálním režimu – OSVČ č. 3	43

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 1.....	45
Graf 2 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 2.....	46
Graf 3 Efektivní sazba daní a odvodů – OSVČ č. 3.....	47

8.4 Seznam použitých zkratk

ČSSZ = Česká správa sociálního zabezpečení

DPFO = daň z příjmů fyzických osob

OECD = Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)

OSVČ = osoba samostatně výdělečně činná

SP = pojistné na sociální zabezpečení

SVČ = samostatná výdělečná činnost

ZP = zdravotní pojištění